

**Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет будівництва і
архітектури
Офіс Уповноваженого Верховної Ради України з прав
людини
Фонд інституційного розвитку української науки
Фонд Ебергарда Шьока (ФРН)
Фонд підтримки будівельної галузі (ФРН)**

***ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ
ВІЙНИ***

**Всеукраїнська науково-практична конференція
до 75-ї річниці прийняття
ЗАГАЛЬНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ**

КИЇВ 2024

УДК 341.3+342.7+342.8
З-32

Рекомендовано до друку Вченою радою КНУБА, прот. № 18 від 26.01.2024 р.

Редакційна колегія

Куліков П.М. – д.е.н., проф., ректор КНУБА (голова)
Вервейко І.Д. – заступник керівника Офісу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
Марченко М.В. – к.ю.н., Фонд інституційного розвитку української науки
Мьоллер П. – член правління, Директор, Фонд Ебергарда Шьока (Німеччина)
Вайзе Т. – віце-президент Фонду підтримки будівельної галузі (Німеччина)
Деревінський В.Ф. – д.і.н., проф., КНУБА
Карпунцов В.В. – д.ю.н., проф., КНУБА, ВГО «Ліга інтернів»
Ковальчук О.Ю. – к.т.н., доц., КНУБА
Мамедов А.М. – к.т.н., доц., КНУБА
Мамонтов І.О. – к.ю.н., проф., Заслужений юрист України, КНУБА
Марченко М.В. – к.ю.н., виконавчий директор Фонду інституційного розвитку української науки
Машков К.Є. – к.ю.н., КНУБА, адвокат
Новіцька Н.Б. – д.ю.н., проф., Державний податковий університет
Перевода Є.В. – д.п.н., проф., КНУБА
Похиленко І.С. – к.ю.н., доц., КНУБА
Присяжнюк О.Б. – суддя Апеляційного суду міста Києва у відставці, колишній Голова Київського суду
Сердюк Н.А. – д.ю.н., проф., КНУБА
Халабуденко О.А. – к.ю.н., доц., КНУБА
Ярошук І.В. – к.і.н., доц., КНУБА

Рецензенти:

Безклубий Ігор Анатолійович – доктор юридичних наук, професор
Шатіло Володимир Анатолійович – доктор архітектури, професор

Захист прав людини в Україні в умовах війни: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. до 75-ї річниці прийняття Загальної декларації прав людини. (Київ, 6 грудня 2023 р.). Мін-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т будівн. і архіт-ри, Офіс Уповноваженого Верхов. Ради України та ін. Київ-Тернопіль: КНУБА, «Бескиди», 2024. 186 с.

ISBN 978-966-457-295-5

УДК 341.3+342.7+342.8

© КНУБА

Юлія КУРЕНЯ,
здобувачка ОП «Політичний менеджмент»,
наук. керівник: д.п.н., проф. Перегуда Є.В.,
Київський національний університет будівництва і архітектури

ПРАКТИКИ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Постановка проблеми. Війна в Україні є серйозним викликом для демократії. Російська агресія порушила права людини, змусила мільйони людей покинути свої домівки та поставила під загрозу демократичні інститути України.

У таких умовах практика демократії є складною та ризикованою. Військові дії можуть призвести до обмеження громадянських прав і свобод, зростання авторитарних тенденцій, порушення прав людини, таких як право на свободу слова, мирні зібрання, виборче право. Також війна може підірвати довіру до демократичних інститутів, таких як уряд, парламент, судова система, виборча система. Існують ще такі аспекти, як зовнішній вплив на політичний процес. Під впливом військової агресії може зростати зовнішній тиск на політичні процеси в Україні, що може створити загрозу незалежності та самостійності політичних рішень. Умови війни можуть збільшувати ризик корупції в управлінні військовими ресурсами та важливими державними функціями, що може впливати на демократичні процеси. Важливою проблемою є інформаційна війна, зменшення свободи ЗМІ. Розповсюдження дезінформації може підірвати можливість громадян отримувати об'єктивну інформацію та участь у демократичних процесах.

Мета дослідження полягає у вивченні практик демократії в умовах війни в Україні, ролі та впливу міжнародних акторів на демократичні процеси в Україні в умовах війни.

Результати досліджень:

1. Найпоширеніші практики демократії в Україні в умовах війни.

Демократичні інститути відіграють важливу роль у забезпеченні єдності країни та протистоянні російській агресії. Зокрема, парламент України відіграє важливу роль у забезпеченні єдності країни в умовах війни. Він є законодавчим органом, який приймає рішення, необхідні для

захисту країни та її громадян. Парламент також є важливим інструментом для контролю над урядом і протидії корупції. Разом з тим парламент України прийняв закон про заборону проросійських політичних партій. Цей закон є важливим кроком для протидії російській пропаганді та захисту демократії в Україні. Також, боротьба з корупцією та забезпечення прозорості є критично важливими елементами для зміцнення демократії в будь-якій країні, особливо в умовах війни, коли існує підвищений ризик корупції та недостатньої прозорості через розподіл ресурсів, введення надзвичайного стану та військового конфлікту. Наведу приклади боротьби з корупцією та підвищення прозорості. По-перше, удосконалення законодавства, що стосується протидії корупції та забезпечення прозорості, зокрема врахування особливостей ситуації в умовах війни.

По-друге, це забезпечення незалежності судів та ефективного розгляду справ, пов'язаних з корупцією, щоб накладати ефективні санкції. До останнього можна віднести створення ефективних систем моніторингу та контролю за витратами державних ресурсів та фінансів в умовах війни, публічну доступність інформації про державний бюджет та забезпечення ефективної роботи антикорупційних органів та надання їм достатніх ресурсів для проведення розслідувань.

Судова система України відіграє важливу роль у забезпеченні демократії в умовах війни. Вона відповідає за захист прав людини та верховенства права. Судова система та правоохоронні органи беруть на себе важливу роль у розслідуванні військових злочинів і злочинів проти людяності, скоєних російськими військами в Україні. Це розслідування є важливим кроком для забезпечення справедливості та захисту прав людини в Україні.

Але не варто забувати про вплив ЗМІ. Незалежні ЗМІ в Україні продовжують інформувати громадськість про війну та її наслідки. Вони відіграють важливу роль у підтримці демократичних цінностей та свободи слова.

Зміцнення демократичних інститутів в Україні в умовах війни є важливим досягненням. Воно є показником того, що українці не готові відмовитися від демократії, навіть у найважчих умовах. Це є натхненням для людей у всьому світі, які борються за свободу та справедливість.

2. Вплив міжнародних акторів на демократичні процеси в Україні в умовах війни.

Міжнародні актори відіграють важливу роль у підтримці демократичних процесів в Україні в умовах війни. Вони надають Україні фінансову та гуманітарну допомогу, допомагають у розслідуванні військових злочинів і злочинів проти людяності, скоєних російськими військами, а також підтримують демократизацію та верховенство права в Україні. Приклади того, як міжнародні актори впливають на демократичні процеси в Україні в умовах війни:

По-перше, Європейський Союз та Сполучені Штати Америки надали Україні мільярди доларів фінансової допомоги, яка була використана для підтримки економіки країни, надання гуманітарної допомоги постраждалим від війни та забезпечення функціонування демократичних інститутів. Також, Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) продовжує спостерігати за ситуацією в Україні та інформувати про порушення прав людини. Ця діяльність ОБСЄ є важливою для захисту демократії та верховенства права в Україні.

По-друге, іноземні країни та міжнародні організації можуть вживати дипломатичних зусиль для вирішення конфлікту та підтримки демократичних процесів, включаючи медіа та міжнародні дипломатичні ініціативи. Укладення угод щодо міжнародних місій спостереження може забезпечити нагляд за виборчим процесом та дотриманням прав людини в умовах конфлікту.

По-третє, міжнародні санкції можуть бути застосовані проти країн чи інших акторів, які порушують демократичні принципи, що може впливати на розвиток ситуації в Україні. Також надання технічної допомоги в сфері інституційного розвитку, правової реформи та інших аспектів демократії може підтримувати український уряд у реалізації демократичних змін. Разом з тим міжнародні актори можуть впливати на громадську думку та медійний простір шляхом публічних заяв, інтерв'ю, статей тощо.

Отже, вплив міжнародних акторів на демократичні процеси в Україні в умовах війни є позитивним. Він допомагає Україні зміцнити свої демократичні інститути та протистояти російській агресії.

Однак, важливо зазначити, що міжнародна підтримка України не є безмежною. Міжнародні актори можуть втратити інтерес до України, якщо

війна затягнеться або якщо Україна не зробить достатніх зусиль для реформування своїх демократичних інститутів. Тому для України важливо продовжувати зміцнювати свої демократичні інститути та демонструвати свою відданість демократії. Це допоможе Україні отримати і зберегти підтримку міжнародної спільноти, яка є важливою для її майбутнього.

Висновок. Отже, у зовнішньополітичному та внутрішньополітичному контексті війни в Україні виникають різноманітні виклики для демократії, що ставлять під питання не лише національну безпеку, а й здатність країни зберігати та розвивати демократичні інституції та цінності. Умови війни спонукають до активної адаптації демократії до складних реалій та, водночас, надають можливості для перегляду та вдосконалення демократичних процесів. Тому варто звернути увагу на такі аспекти як:

- забезпечення національної безпеки в умовах війни, яка потребує ретельного збалансування із збереженням та розвитком демократії, бо надмірні обмеження можуть підірвати демократичні цінності;

- роль громадянського суспільства у збереженні демократії в умовах війни. Активна участь громадян та громадських організацій є важливим стимулом для зміцнення демократичних процесів;

- міжнародна підтримка важлива для забезпечення демократії в умовах конфлікту. Санкції та дипломатичний тиск можуть використовуватися для покарання порушень демократичних стандартів, а використання сучасних технологій та електронного урядування може підвищити прозорість та відкритість управління в умовах війни.

Отже, умови війни створюють не лише виклики, а й можливості для перегляду та реформ демократичних інститутів, адаптації до нових реалій та зміцнення демократичних практик. У висновку важливо підкреслити, що практики демократії в Україні в умовах війни потребують постійного моніторингу, адаптації та співпраці всіх зацікавлених сторін для забезпечення стійкості, безпеки та розвитку демократії в країні.

Список використаних джерел:

1. Попов І. Війна в Україні як глобальний виклик демократії. Українська правда. URL: <http://surl.li/oplfb> (дата звернення 02.12.2023).

2. Бориславська О. Демократія в умовах війни та загроз національній безпеці. *Український часопис конституційного права*. 2017. №2. URL: <http://surl.li/oplfq> (дата звернення 12.12.2023).

3. Політична система України в умовах війни: матеріали «круглого столу», проведеного Центром внутрішньополітичних досліджень Національного інституту стратегічних досліджень 27.10.2022 р. URL: <http://surl.li/hljtw> (дата звернення 05.12.2023).

Підписано до друку 01.02.2024 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Зам. № 107-321
Умов.-друк. арк. 8,6. Обл.-вид. арк. 8,8.
Тираж 80 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В. Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію В02 № 924434 від 11.12.2006 р.
м. Тернопіль, бульвар Просвіти, 6/4. тел. 097 299 38 99.
E-mail: tooums@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 7599 від 10.02.2022 р.